

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria A

Warszawa, dnia 3 lipca 2024 r.

Pozycja 62

POSTANOWIENIE

z dnia 26 czerwca 2024 r.

Sygn. akt K 21/20

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Rafał Wojciechowski – przewodniczący
Krystyna Pawłowicz – sprawozdawca
Stanisław Piotrowicz
Julia Przyłębska
Bartłomiej Sochański,

po rozpoznaniu, na posiedzeniu niejawnym w dniu 26 czerwca 2024 r., wniosku Marszałka Sejmu o zbadanie zgodności:

art. 417¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.)

- a) z art. 77 ust. 1 w związku z wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadą zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa,
- b) w zakresie, w jakim dopuszcza stwierdzenie w postępowaniu innym niż przed Trybunałem Konstytucyjnym niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą z art. 188 oraz art. 190 ust. 1 i 3 Konstytucji,
- c) z wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadą określoności przepisów prawa,

p o s t a n a w i a:

umorzyć postępowanie.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

I

1. We wniosku z 16 września 2020 r. Marszałek Sejmu (dalej: wnioskodawca), na podstawie art. 191 ust. 1 pkt 1 Konstytucji wniósł o stwierdzenie niezgodności art. 417¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1145, ze zm.; dalej: k.c.) z:

1) art. 77 ust. 1 w związku z wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadą zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa,

2) w zakresie, w jakim dopuszcza stwierdzenie w postępowaniu innym niż przed Trybunałem Konstytucyjnym niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą z art. 188 oraz art. 190 ust. 1 i ust. 3 Konstytucji,

3) wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadą określoności przepisów prawa.

1.1. Zaskarżony przepis określa przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa, stanowiącego emanację państwa w stosunkach cywilnoprawnych, za szkody wyrządzone wydaniem i stosowaniem aktów normatywnych (ustaw, rozporządzeń lub aktów prawa miejscowego).

Brzmienie art. 417¹ § 1 k.c. jest następujące: „Jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie aktu normatywnego, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu niezgodności tego aktu z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą”.

1.2. W uzasadnieniu sformułowanych zarzutów wnioskodawca powołuje się na orzecznictwo Sądu Najwyższego oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego, w którym „przyjmuje się, że prejudykatem, w rozumieniu art. 417¹ § 1 KC może być nie tylko orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego, ale także innego sądu, choć zgodnie z polską Konstytucją sądy powszechne i Sąd Najwyższy nie mają kompetencji do uchylecia przepisu prawnego ze względu na jego niezgodność z Konstytucją” (wniosek, s. 5).

A ponadto, jak podnosi wnioskodawca, w orzecznictwie „przyjmuje się także, że «właściwym postępowaniem», w którym, według art. 417¹ KC, należy stwierdzić niezgodność aktu prawnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą, jest nie tylko postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym, ale także postępowanie przez Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej” (wniosek, s. 7-8).

Zdaniem wnioskodawcy, „brzmienie zaskarżonego przepisu nie rozstrzyga, jakie postępowanie jest «właściwym» postępowaniem, w którym powód powinien uzyskać prejudykat w postaci stwierdzenia niezgodności aktu prawnego, za uchwalenie którego dochodzi odszkodowania, z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą. Analiza orzecznictwa sądów powszechnych oraz sądów administracyjnych, a także Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego wskazuje na występowanie przyzwolenia na dokonywanie przez sądy incydentalnej kontroli zgodności aktów prawnych z Konstytucją. Sądy nie dostrzegają w takiej praktyce sprzeczności z konstytucyjnymi kompetencjami Trybunału Konstytucyjnego wynikającymi z art. 188 Konstytucji” (wniosek, s. 8).

Wnioskodawca przedstawił liczne argumenty uzasadniające niezgodność art. 417¹ § 1 k.c. ze wszystkimi powołanymi wzorcami konstytucyjnymi. Konkludując, wnioskodawca stwierdził, że „[w] analizowanej sprawie wydanie przez Trybunał orzeczenia jest konieczne. Wyrok mógłby przesądzić o niekonstytucyjności kwestionowanego przepisu art. 417¹ § 1 KC, rozumianego jako podstawa uznawania prejudykatu bazującego na orzeczeniu innego organu, aniżeli Trybunał Konstytucyjny. Trybunał Konstytucyjny – w świetle Konstytucji – jest jedynym organem władnym do wydawania orzeczeń o niekonstytucyjności aktów normatywnych z mocą powszechnie obowiązującą i mających walor ostateczności (art. 190 ust. 1 Konstytucji)” – (wniosek, s. 40).

2. Rzecznik Praw Obywatelskich w piśmie z 19 października 2020 r. poinformował, że nie zgłasza udziału w postępowaniu.

3. Prokurator Generalny w piśmie z 27 maja 2022 r. (data wpływu do TK: 3 czerwca 2022 r.) zajął stanowisko, że „postępowanie podlega umorzeniu – na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybuna-

łem Konstytucyjnym (tekst jedn.: Dz. U. z 2019 r., poz. 2393) – ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

W wypadku uznania, że wniosek spełnia przesłanki dopuszczalności orzekania przedstawiam stanowisko, że art. 417¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r., poz. 1145 ze zm.) jest niezgodny z art. 77 ust. 1 w związku z wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadą zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, z art. 188 oraz art. 190 ust. 1 i ust. 3 Konstytucji w zakresie, w jakim art. 417¹ § 1 Kodeksu cywilnego dopuszcza stwierdzenie w postępowaniu innym niż przed Trybunałem Konstytucyjnym niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą, oraz z wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadą określoności prawa”.

4. W piśmie z 3 kwietnia 2024 r. wnioskodawca poinformował Trybunał Konstytucyjny o wycofaniu wniosku na podstawie art. 56 ust. 2 pkt 1 oraz ust. 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK), wnosząc jednocześnie o umorzenie postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK.

II

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 59 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393), cofnięcie wniosku powoduje konieczność umorzenia postępowania.

Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że wnioskodawca skutecznie wycofał wniosek – z zachowaniem wynikających z ustawy warunków.

Mając na uwadze wyżej przedstawione okoliczności, Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.